

શ્લોક-૧૪૮

(સ્વાગતા)

જ્ઞાનિનો ન હિ પરિગ્રહભાવં
 કર્મ રાગરસરિક્તયૈતિ ।
 રઙ્ગયુક્તિરકષાયિતવસ્ત્રે-
 સ્વીકૃતૈવ હિ બહિર્લુઠતીહ ॥૧૪૮॥

હવે આ અર્થના કળશરૂપે તથા આગળના કથનની સૂચનારૂપે શ્લોક કહે છે :-

શ્લોકાર્થ :- [હિ અકષાયિતવસ્ત્રે] જેમ લોધર, ફટકડી વગેરેથી જે કષાયિત કરવામાં ન આવ્યું હોય એવા વસ્ત્રમાં [રઙ્ગયુક્તિઃ] રંગનો સંયોગ, [અસ્વીકૃતા] વસ્ત્ર વડે અંગીકાર નહિ કરાયો થકો, [બહિઃ એવ હિ લુઠતિ] બહાર જ લોટે છે-અંદર પ્રવેશ કરતો નથી, [જ્ઞાનિનઃ રાગરસરિક્તતયા કર્મ પરિગ્રહભાવં ન હિ એતિ] તેમ જ્ઞાની રાગરૂપી રસથી રહિત હોવાથી તેને કર્મ પરિગ્રહપણાને ધારતું નથી.

ભાવાર્થ :- જેમ લોધર, ફટકડી વગેરે લગાડયા વિના વસ્ત્ર પર રંગ ચડતો નથી તેમ રાગભાવ વિના જ્ઞાનીને કર્મના ઉદયનો ભોગ પરિગ્રહપણાને પામતો નથી. ૧૪૮.

પ્રવચન નં. ૨૯૬ ગાથા-૨૧૮, ૨૧૯ શ્લોક-૧૪૮-૧૪૯ મંગળવાર, ભાદરવા સુદ
 ૬, તા. ૨૮-૦૮-૧૯૭૯

‘સમયસાર’ કળશ ૧૪૮ છે ને? ઉપર આવ્યું એમાં જરી સ્પષ્ટીકરણ કર્યું ને? કે, બંધ ને ઉપભોગના અધ્યવસાય, એમ કહ્યું ને? તો એ સંસારસંબંધી જે નિષ્પ્રયોજન મિથ્યા ધ્યાન, આર્તધ્યાન, રૌદ્રધ્યાન. મચ્છનો દાખલો આપ્યો છે. પેલો મચ્છ, તંદુલ મચ્છનો દાખલો આપ્યો છે. વાત સાચી. મગજમાં હતું, કીધું આ બંધના કારણને સંસાર ને વિષયને કારણો કહ્યા અને ઉપભોગ, શરીર સંબંધીના બંધના કારણમાં ન નાખ્યું. તો એનું કારણ શું? પાછું કહ્યું ખરું કે જે સંસારસંબંધી અધ્યવસાય છે રાગાદિ, મોહ, દ્વેષ. રાગ-દ્વેષ-મોહ કહ્યા છે ને? અને શરીર સંબંધી જે સુખ-દુઃખ છે, બેયમાં રાગ નથી-પ્રેમ નથી અંદર, આત્માના ધર્મની દૃષ્ટિએ. આહાહા...! ચિદાનંદ ભગવાનઆત્મા અંતરમાં જેને રુચ્યો અને પોષાણ થયું

છે તે ધર્મની પહેલી સીટી છે. આહા..! એને સંસાર સંબંધીના રાગાદિ આવે પણ તેના પ્રત્યે રાગ નથી અને શરીર સંબંધી ઉપભોગના સુખ, દુઃખના પરિણામ આવે પણ તેમાં તીવ્ર રસ નથી. એથી એને બંધના કારણ અલ્પ છે એને ન ગણ્યા. સમજાણું કાંઈ? આહાહા..!

કાલે આવ્યું હતું ને ઈ? સંસાર વિષય સંબંધીના અધ્યવસાય હોય એ બંધના કારણ અને શરીર સંબંધીના ઉપભોગ ને સુખ, દુઃખ, બસ! એટલું કહ્યું. આહાહા..! ભાઈ! માર્ગ તો એવો અલૌકિક છે, ભાઈ! આ શાસ્ત્ર ગાથા ને એક એક પદ કોઈ અલૌકિક છે. આહા..! એને કહે છે કે, ધર્માજીવને પહેલી શરૂઆત એને રાગથી ભિન્ન થયું છે એવું ભાન થયું એની વાત છે અને કરવાનું પણ પહેલું એ છે. આહા..! રાગના વિકલ્પથી ચૈતન્યપ્રભુ ભિન્ન છે એવી પ્રથમમાં પ્રથમ દષ્ટિ અને અનુભવ કરવા લાયક છે. આહાહા..! એ દષ્ટિવંતને કહે છે કે, શરીર સંબંધીના જે સુખ, દુઃખના પરિણામ, એને બંધનું કારણ ન કહ્યું અને વિષય સંબંધીના જે અધ્યવસાય, એને બંધનું કારણ કહ્યું. એનું કારણ ઈ કે જે બાહ્ય વિષય શરીર સિવાયના ઉપભોગના જે અધ્યવસાયો બીજા છે, ઉપભોગ સિવાયના બીજા છે, એમાં તીવ્રતા છે. ઝીણી વાત છે, ભાઈ! છતાં તે બેય અધ્યવસાયમાં ધર્મને રાગ નથી. આત્મા આનંદસ્વરૂપ છે, જ્ઞાનસ્વરૂપ છે, પ્રભુ! એનો જેને અનુભવ અને દષ્ટિમાં સ્વીકાર થયો છે એને એ અધ્યવસાય બેય પ્રકાર પ્રત્યેનો રાગ નથી પણ એકને બંધના કારણ કહ્યા અને એકને સાધારણ ઉપભોગના કારણ કહ્યા, બસ! આહાહા..! સમજાણું કાંઈ? કાલે આવ્યું હતું ને? પણ કોઈએ પ્રશ્ન તો કર્યા નહિ કે, ઉપભોગના કારણને બંધનું કારણ કેમ ન કહ્યું? પણ કોઈએ કર્યો નહિ. બધાએ સાંભળ્યું તો હતું. 'સુમનભાઈ'!

જ્યારે સંસાર સંબંધીના આર્તધ્યાન અને રૌદ્રધ્યાનના પરિણામ એકલા અધ્યવસાય, એ બંધના કારણ કહ્યાં અને શરીર સંબંધીના ઉપભોગમાં સુખ, દુઃખાદિ કહ્યું, બસ! એટલું. પણ એ બંધના કારણ ન કહ્યા? પણ કોઈને પ્રશ્ન ઉઠ્યો? 'હીરાભાઈ'! પછી આજે આ ખુલાસો કર્યો. આહાહા..! મેં જોયું એમાં સંસ્કૃતમાં છે. 'જયસેનાચાર્ય'ની ટીકા છે ને? કારણ કે પ્રશ્ન ઉઠ્યો એટલે (જોયું). ૨૧૭ છે ને?

'સંસાર વિશેષુ નિષ્પ્રયોજન બંધ નિમિત્તેષુ' 'બંધ' એમ કહ્યું. 'સંસારવિશેષુ ભોગનિમિત્તેષુ દેવવિશેષુ ઇદમ્ અત્ર તાત્પર્યમ્' અહીં તાત્પર્ય એ છે. 'ભોગનિમિત્તમ્ સ્તુતમ પાપકરોતિ' માટે તેને બંધનું કારણ ન કહ્યું. નહિતર છે તો સુખ, દુઃખના પરિણામ થયા એ બંધનું જ કારણ છે. ભલે એના પ્રત્યે રાગ નથી. સમજાણું કાંઈ? અરે..! આવી વાતું છે. જુઓ! 'ભોગનિમિત્તમ્ સ્તુતમ્ અર્થ પાપ કરોતિમ્ અયમ જીવ' અને 'નિષ્પ્રયોજન અપ ધ્યાનમ્ બહુતપ કરોતિ' ઓલો તંદુલ મચ્છ મફતનું આર્તધ્યાન કરીને આને ખાઉં ને આને મારું (કરે છે). સમજાણું આમાં કાંઈ? આહાહા..! નિષ્પ્રયોજન વગર કારણે, ભોગના કારણે તો જરી રસ એને અંદરમાં છૂટતો નથી તો એ સુખ, દુઃખના પરિણામ આવે છે, ભાઈ! આહાહા..! પણ

નિષ્પ્રયોજન રાગ અને દ્રેષ કરે છે, સંસારના, રળવાના વગેરે નિષ્પ્રયોજન છે, કહે છે. એ અધ્યવસાયો (બંધના કારણ કહ્યા). જોકે બેય અધ્યવસાય છે પણ એક અધ્યવસાય પ્રત્યે બંધનું કારણ કહ્યું અને બીજાને સુખ, દુઃખાદિ પરિણામ (કહીને) એટલી મર્યાદા મૂકી દીધી. સમજાણું કાંઈ? બાકી પછી તો કહ્યું કે, સુખ, દુઃખાદિના પરિણામ અને સંસાર સંબંધી આકરા આર્તધ્યાન, રૌદ્રધ્યાનના પરિણામ બેય પ્રત્યે ધર્મીને રાગ તો નથી. એ તો કહ્યું ને? આહાહા...! જુઓને શૈલી! કહો, સમજાણું? 'સુરેશભાઈ' પણ કેમ ત્યારે પ્રશ્ન ઉઠ્યો નહિ? સાંભળ્યા છે, સાંભળ્યા છે (કરો છો). પૂછવા જેવો છે, આ રાત્રે પ્રશ્ન કર્યા એમાં ઈ પ્રશ્ન ન આવ્યો, 'હીરાભાઈ'! થોડી ઝીણી વાત હતી. આહાહા...! જે વાત સાંભળે એમાં ખ્યાલમાં ન્યાયમાં આવવું જોઈએ ને? આહાહા...!

હવે ૧૪૮ કળશ.

(સ્વાગતા)

જ્ઞાનિનો ન હિ પરિગ્રહભાવં
કર્મ રાગરસરિક્તયૈતિ ।
રહ્ગયુક્તિરકષાયિતવસ્ત્રે-
સ્વીકૃતૈવ હિ બહિર્લુઠતીહ ॥૧૪૮॥

[હહ અકષાયિતવસ્ત્રે] 'જેમ લોધર, ફટકડી વગેરેથી...' રંગાયેલું વસ્ત્ર નથી. આહાહા...! 'એવા વસ્ત્રમાં રંગનો સંયોગ...' આહાહા...! 'વસ્ત્ર વડે અંગીકાર નહિ કરાયો થકો,...' વસ્ત્રમાં રંગ ચડતો નથી. આહાહા...! જેને કષાય, લોધર, ફટકડી વગેરેથી કષાયિત. એ બધા કષાયિત છે. એવા કષાય એટલે કષાય નહિ, કષાયિત. રંગ ચડવાને લાયક. આહાહા...! 'લોધર, ફટકડી વગેરેથી જે કષાયિત કરવામાં ન આવ્યું હોય...' એટલે લોધરને ફટકડીના રંગથી વસ્ત્ર રંગાયેલું ન હોય એવા વસ્ત્રમાં રંગનો સંયોગ થતો નથી. એ વસ્ત્રને રંગ લાગતો નથી. આહાહા...! સમજાણું કાંઈ?

'રંગનો સંયોગ,...' 'રહ્યુક્તિ:' છે ને? (એટલે) સંબંધ. 'અસ્વીકૃતા' વસ્ત્રમાં રંગ ચડતો નથી. 'બહાર જ લોટે છે...' વસ્ત્રની બહાર જ એ રંગ લોટે છે. કેમકે ફટકડી અને લોધરનો રંગ નથી ચડ્યો માટે તેને અંદર બીજા રંગ ચડતા નથી. આહાહા...! 'બહાર જ લોટે છે- અંદર પ્રવેશ કરતો નથી,...' વસ્ત્રમાં એ રંગ પેસતો નથી, કહે છે. આહાહા...!

એમ [જ્ઞાનિનઃ રાગરસરિક્તતયા કર્મ પરિગ્રહભાવં ન હિ ઇતિ] આહાહા...! પ્રથમમાં પ્રથમ ભગવંત આત્મા શુદ્ધ ચિદ્ધન આનંદકંઠ વીતરાગમૂર્તિની દૃષ્ટિ કરવી જોઈએ. પ્રથમમાં પ્રથમ એનું એ કર્તવ્ય છે. જેને ધર્મ કરવો હોય અને સુખી થવું હોય તો. રખડે છે અનાદિથી તો એ રખડે છે. આહા...! જેને ધર્મ કરવો હોય એણે પ્રથમમાં પ્રથમ સ્વભાવ જે ચૈતન્યધન આત્મા, એને રાગથી ભિન્ન પહેલો જાણવો જોઈએ. 'કાંતિભાઈ'! આ વાત છે, બાપુ! અહીં

તો. ભગવાન! આહાહા...! તારી ચીજ તો જો અંદર, કહે છે. અરે...! તું બીજાને જોવા રોકાઈ ગયો પણ તેં તને જોયો નહિ. આહા...! આ શરીર આનું આવું છે અને આ શરીર રૂપાળુ છે ને આ કાળુ છે ને લાડવા સારા છે ને આ કાળીજીરી સારી નથી. એમ ન્યા જોવા રોકાઈ ગયો. જ્ઞાન ત્યાં જોવા રોકાઈ ગયો, પ્રભુ! પણ જેનું જ્ઞાન છે તેને જોવા રોકાણો નહિ. આહાહા...! બીજી રીતે કહીએ તો બહિરંગમાં તેનો ઉપયોગ ફર્યો પણ અંતરંગમાં ઉપયોગ ન ગયો. આહાહા...! કરવાનું આ છે. શરૂઆતમાં પ્રથમમાં પ્રથમ આ છે. ધર્મ કરવો હોય એને, હોં! આહાહા...!

અહીં કહે છે, એ લોધર, ફટકડીના રંગ નથી ચડ્યા એ વસ્ત્રને રંગ લાગતા નથી. વસ્ત્રમાં રંગ પ્રવેશ કરતો નથી. આહાહા...! એમ જ્ઞાનીને.. આહા...! રાગથી ભિન્ન ભગવાન જેને જણાણો છે, એ ચૈતન્યમૂર્તિ છે એવી દૃષ્ટિ થઈ છે.. આહાહા...! (તે) ‘જ્ઞાની રાગરૂપી રસથી રહિત હોવાથી...’ એ વસ્તુના ભાવમાં તેને રાગ નથી. ફટકડીનો જેમ રંગ નથી તે વસ્ત્રને રંગ ચડતો નથી. એમ જેને આ રાગભાવમાં રાગ નથી.. આહાહા...! તેને ‘કર્મ પરિગ્રહ’ ‘કર્મ મારું છે’ તેવું તેને થતું નથી. આહાહા...!

‘જ્ઞાની રાગરૂપી રસથી રહિત હોવાથી...’ આ પ્રથમમાં પ્રથમની વાત છે. આહાહા...! ધર્મીજીવ એને કહીએ કે જેને રાગનો રસ છૂટી ગયો અને આનંદનો રસ આવ્યો છે. આહાહા...! એ અતીન્દ્રિય આનંદના રસના પ્રેમમાં ધર્મીને રાગાદિના ભાવમાં રસ રંગાતો નથી. આહાહા...! જ્યાં એકત્વબુદ્ધિ તૂટી ગઈ છે તેમાં એને રાગનો રંગ ચડતો નથી. આહાહા...! સ્વભાવના રંગ જેને ચડ્યા છે.. આહાહા...! એને રાગનો રંગ ચડતો નથી, કહે છે. આહાહા...! જેને આત્મભગવાન પરમાનંદસ્વરૂપ પ્રભુ, એનો જેણે રસ ચાખ્યો છે એને રાગનો રસ ચડતો નથી. રાગનો રસ એને આવતો નથી. આહાહા...! આવી વાત છે. સાદી ગુજરાતી છે, સમજાય છે થોડું થોડું?

‘કર્મ પરિગ્રહપણાને ધારતું નથી.’ એટલે? કે, આત્મા જેને જ્ઞાયકભાવ પરિગ્રહપણાને પામ્યો છે, જ્ઞાયકભાવ જેણે પરિ નામ સમસ્ત પ્રકારે દૃષ્ટિમાં લીધો છે.. આહાહા...! એવા ધર્મીને રાગના પરિણામમાં રસ ચડતો નથી, એ રંગાતો નથી. આહાહા...! સમજાય છે કાંઈ? ભાઈ! માર્ગ બહુ અલૌકિક છે, બાપુ! આહાહા...! એ કર્મ એટલે પુણ્ય-પાપના પરિણામ એ પરિગ્રહ નામ પોતાપણે પામતા નથી. એ મમતા-મારા છે તેમ જ્ઞાનીને થતું નથી. મારું તો ભગવાન સ્વરૂપ ચૈતન્ય શુદ્ધ એ મારું છે. એવા જેને અંતરમાં ભાન થયા છે એને રાગનો રસ ચડતો નથી. એ રાગ મારો છે તેવી તેને મમતા થતી નથી. આહાહા...! ભારે શૈલી!

ભાવાર્થ :- ‘જેમ લોધર, ફટકડી વગેરે લગાડ્યા વિના વસ્ત્ર પર રંગ ચડતો નથી તેમ રાગભાવ વિના...’ રાગના રાગ વિના, રાગના પ્રેમ વિના, રાગ મારો છે એવી મમતા વિના ‘કર્મના ઉદયનો ભોગ...’ આહાહા...! ‘પરિગ્રહપણાને પામતો નથી.’ આહાહા...! પરિણામ

આવે પણ તેના પરિણામનું પરિણામ, પરિણામનું પરિણામ જે એકત્વબુદ્ધિ તે થતી નથી. આહાહા...! સમજાણું કાંઈ? આ માણસ નથી કહેતા કે, આ ભણ્યાનું પરિણામ શું આવ્યું છેલ્લે? એમ અહીં કહે છે, રાગ આવ્યો એનું પરિણામ શું આવ્યું ધર્મીને? કે, એનું પરિણામ એ આવ્યું કે, રાગની મમતા એને નથી. આહાહા...!

એને મમપણું તો આત્મામાં છે. મમ એટલે આનંદનો ખોરાક. મમ નથી કહેતા છોકરાઓ? આહાહા...! બધી ભાષા એવી છોકરાઓ માટે વાપરે છે ને? મમ ને મમ્મી ને પપ્પા ને. કારણ કે અહીંથી ભાષા નીકળે (એવા શબ્દો), એને અંદર કંઈમાંથી નીકળે એટલે બધો પ્રયોગ ન થાય. મમ્મી, મમ અહીંયાથી (નીકળે). એમ આવે છે. બધા અક્ષરો આવે છે. ક, ખ, ગ, ઘ સુધીમાં આમ છે, ફલાણું છે, એવું બધું વાંચ્યું છે. આ મોઢે બોલે, હોઠે (બોલે), મમ, મમ્મી, પપ્પા. એમાં કાંઈ કંઈની જરૂર નહિ. એમ મમ ને મમ્મી ને પપ્પા, ત્રણે અહીંથી બોલાય, અધ્ધરથી. આહાહા...! એમ ધર્મીને મમ નામ આત્માનું જ્યાં મમ છે, ખોરાક છે આત્માનો.. આહાહા...! ત્યાં રાગની મમતાનો મમ એને હોતો નથી. એને રાગનો ખોરાક નથી. આહાહા...! આવી વાતું છે, 'સુમનભાઈ'! ક્યાંય મળે એવું નથી, બાપા! આહાહા...! એ 'કર્મના ઉદયનો ભોગ...' એટલું લીધું ત્યાં. 'પરિગ્રહપણાને પામતો નથી.' આહાહા...!

શ્લોક-૧૪૮

(સ્વાગતા)

જ્ઞાનવાન્ સ્વરસતોઽપિ યતઃ સ્યાત્

સર્વ રાગરસવર્જ નશીલઃ ।

લિપ્યતે સકલકર્મભિરેષઃ

કર્મમધ્યપતિતોઽપિ તતો ના૥૧૪૯૥

ફરી કહે છે કે :-

શ્લોકાર્થ :- [યતઃ] કારણ કે [જ્ઞાનવાન્] જ્ઞાની [સ્વરસતઃ અપિ] નિજ રસથી જ [સર્વરાગરસવર્જનશીલઃ] સર્વ રાગરસના ત્યાગરૂપ સ્વભાવવાળો [સ્યાત્] છે [તતઃ] તેથી [એષઃ] તે [કર્મમધ્યપતિતઃ અપિ] કર્મ મધ્યે પડ્યો હોવા છતાં પણ [સકલકર્મભિઃ] સર્વ કર્મોથી [ન લિપ્યતે] લેપાતો નથી. ૧૪૯.

શ્લોક-૧૪૯ ઉપર પ્રવચન

‘હવે ફરી કહે છે કે :-’ ૧૪૯.

(સ્વાગતા)

જ્ઞાનવાન્ સ્વરસતોઽપિ યતઃ સ્યાત્

સર્વરાગરસવર્જનશીલઃ ।

લિપ્યતે સકલકર્મભિરેષઃ

કર્મમધ્યપતિતોઽપિ તતો ના ॥૧૪૯॥

‘કારણ કે જ્ઞાની...’ [સ્વરસતઃ અપિ] આહાહા...! ચૈતન્ય ભગવાન આનંદનો નાથ પ્રભુ, એના રસનો વેગ ચડ્યો છે.. આહાહા...! ધર્મી નિજરસના વેગે ચડ્યો છે. રસનો અર્થ વેગ પણ કર્યો છે એક ઠેકાણે. આહાહા...! ભગવાનઆત્મા આનંદસ્વરૂપ પ્રભુ, એને પંથે જે અંતર ગયો છે એને નિજરસના ‘રસથી જ...’ આહાહા...! [સર્વરાગરસવર્જનશીલઃ] આહાહા...! આ એને ખ્યાલમાં તો વાત કરે કે, વસ્તુસ્થિતિ આ છે કે, જ્ઞાનીને-ધર્મીજીવને નિજ રસથી જ. આત્મા આનંદ પ્રભુ છે, એના આનંદના રસથી જ જેનો વેગ અંદર જાગ્યો છે. આહાહા...! રાગથી ભિન્ન પડીને અરાગી શાંતિનો રસ જેણે ચાખ્યો છે અને શાંતિનો વેગ ચડ્યો છે. આહાહા...! એવા ‘નિજ રસથી જ...’ [સર્વરાગરસવર્જનશીલઃ] સર્વ પ્રકારના રાગના રસથી ત્યાગરૂપ. રાગના વેગના ત્યાગરૂપ. આહા...! એનો વેગ છૂટી ગયો છે. ‘સ્વભાવવાળો છે...’ ‘સ્યાત્’ એટલે. આહાહા...!

‘સર્વ રાગરસના ત્યાગરૂપ સ્વભાવવાળો છે તેથી તે કર્મ મધ્યે પડ્યો હોવા છતાં...’ આહાહા...! રાગાદિના કાર્યના પ્રસંગમાં અંદર દેખાય છતાં. આહા...! સમજાય છે કાંઈ? રાગાદિના કાર્યના પ્રસંગમાં દેખાય છતાં. ‘કર્મ મધ્યે...’ રાગની મધ્યમાં પડ્યો દેખાય પણ ‘સર્વ કર્મોથી લેપાતો નથી.’ આહાહા...! ચાહે તો એ ધંધાપાણીમાં દેખાય. સમજાય છે? આહાહા...! પણ એનો રસ, અંદર જ્ઞાનનો રસ છે તેથી ધર્મીને દરેકમાંથી રસ ઊડી ગયો છે. આહાહા...! જેને નિજરસના ભાન ને સ્વાદ આવ્યા એને રાગનો રસ કેમ હોય? અને જેને રાગનો રસ છે તેને આત્મરસ કેમ હોય? આહાહા...! ‘સુજાનમલજી’ આવી વાતું છે. ‘સાદડીમાં-બાદડીમાં’ ક્યાંય મળે એવું નથી. ક્યાંય મળે એવું નથી. આહાહા...!

સાદડી આ મરી ગયા પછી નથી કરતા? ત્યાં ‘મુંબઈ’માં. કરે છે ને? ન્યાં જીવતો ક્યાંથી દેખાય? મર્યાની સાદડી હોય. આહાહા...! એમ ભગવાનઆત્મા, જેના જીવન દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રના છે.. આહાહા...! જેનું જીવન મન ને ઇન્દ્રિયથી જેનું જીવન નથી. સમજાણું

કાંઈ? ઝીણી વાત, ભાઈ! મન ને ઈન્દ્રિયથી જેનું જીવન નથી. જેનું જ્ઞાન ને આનંદના રસથી જીવન છે. આહાહા..! એને રાગના રસના જીવન ચડતા નથી. એને રાગનું રસ-જીવન હોય નહિ. રાગથી તો મરી ગયેલો છે. જાગતી ચૈતન્યજ્યોતિથી જીવતો છે. આહાહા..!

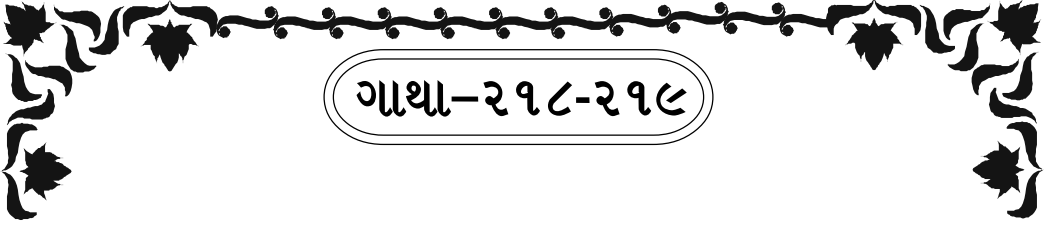
જીવતરશક્તિ લીધી છે ને? ઇ પહેલી કેમ લીધી ? કે, બીજી ગાથામાં પાધરું આવ્યું છે ને? ‘જીવો ચરિત્તદંસણ ણાણ ઠિદો’ ભગવાનઆત્મા દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રમાં સ્થિત થાય તે સ્વસમય તે આત્મા છે અને રાગમાં સ્થિર થાય એ પુદ્ગલપ્રદેશમાં સ્થિત છે. એ અનાત્મા-પરસમય અનાત્મા છે. આહાહા..! ત્યાંથી જીવો એ બીજી ગાથાનો પહેલો શબ્દ છે. ત્યાંથી જીવતરશક્તિ કાઢી. ૪૭ શક્તિમાં પહેલી. આહાહા..! જીવતર શક્તિ એટલે જેના જીવન જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ ને સત્તાનું જેને જીવન છે, સ્વસત્તાનું જેને જીવન છે. રાગ ને પુણ્ય આદિ ને પરનું જીવન એને નથી. આહાહા..! અને જેને સ્વનું જીવન નથી એને રાગ અને પુણ્ય ને પાપના ભાવ, વિકારનું જીવન છે એ બધા મડદાં, અનાત્મા છે, કહે છે. આહાહા..!

એ અહીં કહે છે, ‘કર્મ મધ્યે...’ કર્મ નામ વિકારી પરિણામના મધ્યમાં, કાર્યમાં મધ્યમાં દેખાય. ‘છતાં પણ સર્વ કર્મોથી લેપાતો નથી.’ રાગાદિના કાર્યમાં પડ્યો દેખાય છતાં જ્ઞાની તે રાગથી બંધન પામતો નથી. એ રાગનો રસ એને ચડતો નથી, વસ્ત્રની જેમ. સમજાણું કાંઈ? આહાહા..! એ કષાયેલા લોધર અને ફટકડી સિવાય વસ્ત્રમાં રંગ પ્રવેશ ન કરે એમ રાગના રસ સિવાય રાગ અંતરમાં પોતાનો છે તેમ એ ના માની શકે. આહાહા..! જેને રાગના રસ છૂટી ગયા છે એને રાગનો રંગ-એકત્વબુદ્ધિ તેને આવતી નથી. આહાહા..! ભારે વાતું, ભાઈ!

અહીં તો હજી શુભરાગ તે ધર્મ અને શુભરાગ અત્યારે હોય, એમ કહે. અર..ર..! પ્રભુ! પ્રભુ! શું થાય? અરે..! ચૈતન્યજ્યોત ભગવાન, એને હજી અવ્યક્તપણે પણ છે એમ નહિ માનતા, રાગ જ અત્યારે છે, બસ! આહાહા..! વ્યક્તપણે તો અનુભવ કરે ત્યારે ખ્યાલ (આવે) પણ અત્યારે આત્મા અંદર શુદ્ધ ચૈતન્યઘન છે એ શુદ્ધઉપયોગથી જ પ્રાપ્ત થાય છે, એને એના જીવનમાં શુભઉપયોગ તો હોય જ નહિ. આહાહા..! આવી વાતું. ‘કર્મ મધ્યે...’ એટલે વિકારી પરિણામની ક્રિયા હોય, એના મધ્યમાં દેખાય છતાં તે વિકારી પરિણામનો એને રસ ચડતો નથી. આહાહા..! સમજાય છે કાંઈ?

ખરે ટાણે સમાધાન રાખવા જેવું છે, કચે ક્ષણે દેહ છૂટશે!-એનો ભરોસો કરવા જેવો નથી. દેહ ક્ષણભંગુર છે, નાશવાન છે. ચામડામાંથી વીટેલો હાડકાનો માળો ક્ષણમાં રાખ થઈને ઊડી જશે. અરે! આખું ઘર એકસાથે નાશ થઈ જાય છે તેવા દાખલા સાંભળ્યા છે. એ ક્યાં અવિનાશી ચીજ છે! સહજાત્મસ્વરૂપ આત્મા એ જ અવિનાશી છે, જગત આખું અનાદિથી અશરણરૂપ છે, ભગવાન આત્મા એ જ શરણરૂપ છે.

આત્મધર્મ અંક-૫, જાન્યુઆરી-૨૦૦૮

ગાથા-૨૧૮-૨૧૯

ગાળી રાગપ્પજહો સવ્વદવ્વેસુ કમ્મમજ્જગદો ।
 ગો લિપ્પદિ રજણ દુ કદ્દમમજ્જે જહા કણયં ॥૨૧૮ ॥
 અણ્ણાળી પુણ રત્તો સવ્વદવ્વેસુ કમ્મમજ્જગદો ।
 લિપ્પદિ કમ્મરણ દુ કદ્દમમજ્જે જહા લોહં ॥૨૧૯ ॥
 જ્ઞાની રાગપ્રહાયકઃ સર્વદ્રવ્યેષુ કર્મમધ્યગતઃ ।
 નો લિપ્યતે રજસા તુ કર્દમમધ્યે યથા કનકમ્ ॥૨૧૮ ॥
 અજ્ઞાની પુના રક્તઃ સર્વદ્રવ્યેષુ કર્મમધ્યગતઃ ।
 લિપ્યતે કર્મરજસા તુ કર્દમમધ્યે યથા લોહમ્ ॥૨૧૯ ॥

યથા ખલુ કનકં કર્દમમધ્યગતમપિ કર્દમેન ન લિપ્યતે, તદલેપસ્વભાવત્વાત્; તથા કિલ જ્ઞાની કર્મમધ્યગતોઽપિ કર્મણા ન લિપ્યતે, સર્વપરદ્રવ્યકૃતરાગત્યાગશીલત્વે સતિ તદલેપસ્વભાવત્વાત્ । યથા લોહં કર્દમમધ્યગતં સત્કર્દમેન લિપ્યતે, તલ્લેપસ્વભાવત્વાત્; તથા કિલાજ્ઞાની કર્મમધ્યગતઃ સન્ કર્મણા લિપ્યતે, સર્વપરદ્રવ્યકૃતરાગોપાદાનશીલત્વે સતિ તલ્લેપસ્વભાવત્વાત્ ।

હવે આ જ અર્થનું વ્યાખ્યાન ગાથામાં કરે છે :-

છો સર્વ દ્રવ્યે રાગવર્જક જ્ઞાની કર્મની મધ્યમાં,
 પણ રજ થકી લેપાય નહિ, જયમ કનક કર્દમમધ્યમાં. ૨૧૮.
 પણ સર્વ દ્રવ્યે રાગશીલ અજ્ઞાની કર્મની મધ્યમાં,
 તે કર્મરજ લેપાય છે, જયમ લોહ કર્દમમધ્યમાં. ૨૧૯.

ગાથાર્થ :- [જ્ઞાની] જ્ઞાની [સર્વદ્રવ્યેષુ] કે જે સર્વ દ્રવ્યો પ્રત્યે [રાગપ્રહાયકઃ] રાગ છોડનારો છે તે [કર્મમધ્યગતઃ] કર્મ મધ્યે રહેલો હોય [તુ] તોપણ [રજસા] કર્મરૂપી રજથી [નો લિપ્યતે] લેપાતો નથી- [યથા] જેમ [કનકમ્] સોનું [કર્દમમધ્યે] કાદવ મધ્યે રહેલું હોય તોપણ લેપાતું નથી તેમ. [પુનઃ] અને [અજ્ઞાની] અજ્ઞાની [સર્વદ્રવ્યેષુ] કે જે સર્વ દ્રવ્યો પ્રત્યે [રક્તઃ] રાગી છે તે [કર્મમધ્યગતઃ] કર્મ મધ્યે

રહ્યો થકો [કર્મરજસા] કર્મરજથી [લિપ્યતે તુ] લેપાય છે- [યથા] જેમ [લોહમ્] લોખંડ [કર્દમમધ્યે] કાદવ મધ્યે રહ્યું થકું લેપાય છે (અર્થાત્ તેને કાટ લાગે છે) તેમ.

ટીકા :- જેમ ખરેખર સુવર્ણ કાદવ મધ્યે પડ્યું હોય તોપણ કાદવથી લેપાતું નથી (અર્થાત્ તેને કાટ લાગતો નથી) કારણ કે તે કાદવથી અલિપ્ત રહેવાના સ્વભાવવાળું છે, તેવી રીતે ખરેખર જ્ઞાની કર્મ મધ્યે રહ્યો હોય તોપણ કર્મથી લેપાતો નથી કારણ કે સર્વ પરદ્રવ્ય પ્રત્યે કરવામાં આવતો જે રાગ તેના ત્યાગરૂપ સ્વભાવપણું હોવાથી જ્ઞાની કર્મથી અલિપ્ત રહેવાના સ્વભાવવાળો છે. જેમ લોખંડ કાદવ મધ્યે પડ્યું થકું કાદવથી લેપાય છે (અર્થાત્ તેને કાટ લાગે છે) કારણ કે તે કાદવથી લેપાવાના સ્વભાવવાળું છે, તેવી રીતે ખરેખર અજ્ઞાની કર્મ મધ્યે રહ્યો થકો કર્મથી લેપાય છે કારણ કે સર્વ પરદ્રવ્ય પ્રત્યે કરવામાં આવતો જે રાગ તેના ગ્રહણરૂપ સ્વભાવપણું હોવાથી અજ્ઞાની કર્મથી લેપાવાના સ્વભાવવાળો છે.

ભાવાર્થ :- જેમ કાદવમાં પડેલા સુવર્ણને કાટ લાગતો નથી અને લોખંડને કાટ લાગે છે, તેમ કર્મ મધ્યે રહેલો જ્ઞાની કર્મથી બંધાતો નથી અને અજ્ઞાની કર્મથી બંધાય છે. આ જ્ઞાન અજ્ઞાનનો મહિમા છે.

ગાથા-૨૧૮, ૨૧૯ ઉપર પ્રવચન

‘હવે આ જ અર્થનું વ્યાખ્યાન ગાથામાં કરે છે :-’

ગાળી રાગપ્પજહો સવ્વદવ્વેસુ કમ્મમજ્જગદો ।
 ગો લિપ્પદિ રજણ દુ કદ્દમમજ્જે જહા કણયં ।।૨૧૮ ।।
 અણ્ણાળી પુણ રત્તો સવ્વદવ્વેસુ કમ્મમજ્જગદો ।
 લિપ્પદિ કમ્મરણ દુ કદ્દમમજ્જે જહા લોહં ।।૨૧૯ ।।
 છો સર્વ દ્રવ્યે રાગવર્જક જ્ઞાની કર્મની મધ્યમાં,
 પણ રજ થકી લેપાય નહિ, જયમ કનક કર્દમમધ્યમાં. ૨૧૮.
 પણ સર્વ દ્રવ્યે રાગશીલ અજ્ઞાની કર્મની મધ્યમાં,
 તે કર્મરજ લેપાય છે, જયમ લોહ કર્દમમધ્યમાં. ૨૧૯.

આહાહા...! આ પર્યુષણના દિવસ છે, પ્રભુ! ઓલા માર્દવ (ધર્મનું) તો રહી ગયું. અત્યારે યાદ આવ્યું. માર્દવ છે ને? બીજો ધર્મ, આજે બીજો ધર્મ માર્દવ છે. જુઓ! જાતિ અને કુળ આદિનો ગર્વ ન કરવો. એ માર્દવ (એટલે) નિર્માનપણું. જાતિ માતાની અને કુળ પિતાનું કે અમે મોટા રાણીના પુત્ર છીએ ને અમે રાજાના દીકરા છીએ. પ્રભુ! એ ગર્વ ન કરવો.

તે તું નહિ. આહાહા...! એને સજ્જન પુરુષો માર્દવ નામનો ધર્મ બતાવે છે. જાતિ, કુળ આદિનો.. આહાહા...! ગર્વ નામ અભિમાન ન કરવા. પોતાની જાત અને પોતાનું.. આહાહા...! તીર્થંકરનું કુળ છે આત્માનું. અને તીર્થંકરની જાતિનો આત્મા છે. આહાહા...! તે જાતિ અને કુળના જેને ભાન થયા એ આવા જાતિ અને કુળના અભિમાન કરતા નથી.

આ ઉત્તમ માર્દવ, સમક્રિતસહિતની વાત છે, હોં! એકલો માર્દવ નહિ. આહાહા...! એ ધર્મનું અંગ છે. માર્દવ ધર્મ પણ ધર્મનો એક ભાગ છે. જ્ઞાનમય ચક્ષુથી સમસ્ત જગતને સ્વપ્ન અથવા... આહાહા...! અંતરની જ્ઞાનમય ચક્ષુથી સમસ્ત જગતને સ્વપ્ન અથવા ઇન્દ્રજાળ સમાન દેખનારા સંતો શું તે માર્દવ ધર્મ ધારણ નથી કરતા? એને માર્દવ ધર્મ હોય જ છે, એમ કહે છે. આહાહા...! મુખ્યપણે દસલક્ષણ ધર્મ છે ને? દસલક્ષણી તો મુનિની પ્રધાનતાથી, ચારિત્ર પ્રધાનની વ્યાખ્યા છે. આહાહા...! જેને સમ્યગ્દર્શન સહિત ચારિત્ર હોય છે તેને આ દસ પ્રકારનો ધર્મ હોય છે. સમક્રિતીને અંશે હોય છે, મુનિને વિશેષે હોય છે. આહાહા...!

સર્વ તરફથી અતિશય સળગતી અગ્નિઓથી ખંડરૂપ.. આહા...! બીજી અવસ્થાને પ્રાપ્ત થનાર સુંદર ગૃહસ્થનું પ્રતિદિન વૃદ્ધત્વ આદિ દ્વારા અવસ્થાને પ્રાપ્ત થનાર શરીરાદિ બાહ્ય પદાર્થમાં નિત્યતાનો વિશ્વાસ કેવી રીતે કરે? આહાહા...! શું કહ્યું? શરીરાદિમાં સર્વ તરફથી અતિશય સળગતી અગ્નિ છે એ તો. જીર્ણ થતું જાય છે, નાશ થતું જાય છે. આહાહા...! એવા ખંડરૂપ બીજી અવસ્થા, શરીર આદિની કે પૈસાની, સુંદર ગૃહસ્થ નામ પ્રતિદિન વૃદ્ધત્વ આદિ દ્વારા, ભગવાન સુંદર આનંદનો નાથ, એને પ્રતિદિન વૃદ્ધત્વ આવ્યું છે, સદાય. એ જીર્ણ અવસ્થાને પ્રાપ્ત થનાર શરીરાદિ, બાહ્ય પદાર્થમાં નિત્યતાનો વિશ્વાસ કેવી રીતે કરે? આહાહા...! બાહ્ય ચીજ રહેશે, રાખીશ (એવું કેમ હોય?)

એક ઠેકાણે એવું આવે છે કે, પોતે નિત્ય છે એની સૂઝ પડતી નથી. એટલે બીજી ચીજને કાયમ રાખવા માગે છે. આહાહા...! સમજાય છે? પોતે નિત્યાનંદ પ્રભુ છે એ નિત્યને એ જાણતો નથી, માનતો નથી. તેથી તે નિત્ય અહીં છે એમ ન માનતા પરને નિત્ય રાખું, પરને કાયમ રાખું એવી મમતામાં અનાદિથી પડ્યા છે. આહા...! ધર્મને માર્દવધર્મને લઈને એ ભાવ હોતા નથી, નિર્માન છે. પરનું જેને મમત્વ અને એ મારા છે એ છે નહિ. આહાહા...! એ રજકણનો એક રાગનો અંશ પણ મારો નથી. હું તો ત્રિલોકનાથ ચિદાનંદ સ્વરૂપ પ્રભુ, આહાહા...! બાદશાહની ગાદીએ બેઠેલો હું, ચૈતન્યબાદશાહ ભગવાન. આહાહા...! એની ગાદીએ બેઠેલો એને રાગનો પ્રસવ કેમ હોય? આહા...! એને માનનો ભાવ કેમ હોય? આહાહા...!

કરી શકાતો નથી એટલે પરપદાર્થમાં આસક્તિ થતી નથી. આ રીતે સર્વદા વિચારનાર સાધુના વિશેષ વિવેકયુક્ત નિર્મળ હૃદયમાં જાતિ, કુળ ને જ્ઞાન.. આહાહા...! જ્ઞાન થોડુંક જાણવાનું થયું ત્યાં એને અભિમાન થઈ જાય કે, આહાહા...! મને તો ઘણું આવડ્યું. અરે...! બાપુ! બાર અંગના જ્ઞાન પણ કેવળજ્ઞાનની પાસે અલ્પ છે. આહાહા...! એના બાર અંગ

સિવાયના સાધારણ જાણપણા કરીને ત્યાં અભિમાને ચડી જાય કે મને આવડે છે ને મને આવડે છે. આહાહા..! એને માર્દવપણું હોતું નથી. ધર્મીને માર્દવ હોય છે. બાર અંગના જ્ઞાન પણ પર્યાયમાં (હોય છતાં) પર્યાયમાં પામર માને છે. અરે..! હું તો પામર છું. મારો નાથ પ્રભુ છે પણ પર્યાયે પામર છું. આહાહા..! સમજાણું કાંઈ? ‘સ્વામી કાર્તિકેયાનુપ્રેક્ષા’માં છે. ‘સ્વામી કાર્તિકેયાનુપ્રેક્ષા’માં એ બોલ છે. ધર્મી પોતાને કેવળીની પાસે પામર માને છે. આત્મા દ્રવ્યે પરમેશ્વર માનતો હોવા છતાં પર્યાયમાં પામર માને છે. આહા..! નિર્મળ પર્યાય ઉઘડી, સમ્યગ્જ્ઞાન અને બાર અંગનું (જ્ઞાન ઉઘડ્યું).. આહાહા..! છતાં તેને તેનું અભિમાન નથી, તેમાં તેને નિર્માનતા છે. આહા..! જેમ જેમ આગળ વધે તેમ તેમ માન ઘટી જાય અને નિર્માનતા વધે છે. તેને અહીં માર્દવધર્મ કહેવામાં આવે છે. આ બીજો ધર્મ (થયો).

હવે અહીંયાં ૨૧૮-૨૧૯ (ગાથાની) ટીકા. ‘જેમ ખરેખર સુવર્ણ કાદવ મધ્યે પડ્યું હોય...’ એ સોનું કાદવમાં પડ્યું છતાં સોનાને કાટ લાગે નહિ. આહાહા..! બેનમાં નથી આવતું એક? કંચનને કાટ ન હોય, એ અગ્નિને ઉઘઈ ન હોય. આહાહા..! એમ ભગવાન ત્રણલોકના નાથને આવરણ ને અશુદ્ધતા ન હોય. અરે..! આવી વાતું હવે. હવે બહારમાં ક્યાંક ક્યાંક ઠેકાણે રોકાય એમાં આ વાત ક્યાં જાય એને? આહાહા..!

કહે છે, સુવર્ણ ખરેખર કાદવ મધ્યે પડ્યું હોય આમ, ચારે કોર કાદવ ને વચ્ચે સોનું પડ્યું હોય ‘તોપણ કાદવથી લેપાતું નથી...’ એ સોનાને કાટ-જંક, સોનાને જંક ન હોય. આહાહા..! ‘કારણ કે તે કાદવથી અલિપ્ત રહેવાના સ્વભાવવાળું છે,...’ સોનાનો સ્વભાવ જ કાદવથી અલિપ્ત રહેવાનો છે. આહાહા..! હવે આ તો દષ્ટાંત છે.

‘તેવી રીતે ખરેખર જ્ઞાની..’ આહાહા..! રાગાદિના કાર્ય અને શરીરાદિની કાર્યની ‘મધ્યે રહ્યો હોય તોપણ કર્મથી લેપાતો નથી...’ એ રાગથી તેને લેપ નથી લાગતો. સોનાનો કાદવ ચડતો નથી એમ ભગવાનઆત્મા શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વભાવની દષ્ટિવંતને.. આહાહા..! કર્મથી લેપાતો નથી. તે કર્મ મધ્યે રહ્યો (હોવા છતાં). કર્મ એટલે શુભાશુભ ભાવ. શુભાશુભ ભાવની મધ્યમાં પડ્યો દેખાય.. આહા..! છતાં અંદર એને લેપ છે નહિ. આહાહા..! કેમ? આહાહા..!

‘સર્વ પરદ્રવ્ય પ્રત્યે કરવામાં આવતો જે, રાગ...’ કેમ લેપાતો નથી? આહાહા..! ‘કેમકે સર્વ પરદ્રવ્ય પ્રત્યે...’ ત્રિલોકનાથ તીર્થંકર હોય તોય એ પરદ્રવ્ય છે. આહા..! એના પ્રત્યે કરવામાં આવતો રાગ.. આહાહા..! ‘તેના ત્યાગરૂપ સ્વભાવપણું હોવાથી...’ રાગના અભાવ સ્વભાવવાળું હોવાથી. રાગના ત્યાગ સ્વભાવે એટલે રાગનો અભાવ સ્વભાવ. ભગવાન જ આત્મા રાગના અભાવ સ્વભાવવાળું તત્ત્વ હોવાથી. આહાહા..! સોનું જેને કાદવનો લેપ ન લાગે એવું હોવાથી, એમ ભગવાનઆત્મા, જેને રાગનો લેપ ન લાગે એવો એનો સ્વભાવ છે. આહાહા..! આવી વાતું હવે. ઓલા તો કહે, વ્રત કરો, તપસ્યા કરો, અપવાસ કરો, નવકાર ગણો, આનુપૂર્વી ગણો. આવે છે ને? આનુપૂર્વી નહિ? ઇમો અરિહંતાણં, ઇમો સિદ્ધાંણ,

ણમો આઈરિયાણં, ણમો અરિહંતાણં આમ આડાઅવળા (બોલે કેમકે) મન સ્થિર થાય. એ પણ રાગ છે એ તો. આહાહા...! સ્થાનકવાસીમાં આનુપૂર્વી બહુ હોય, મન સ્થિર થાય, પણ એ તો રાગ છે.

અહીં કહે છે, ધર્મી.. આહાહા...! 'સર્વ પરદ્રવ્ય પ્રત્યે કરવામાં આવતો..' આહાહા...! 'જે, રાગ તેના ત્યાગરૂપ સ્વભાવપણું હોવાથી...' આહાહા...! દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્રનો રાગ, એનાથી પણ ત્યાગ સ્વભાવવાળું તત્ત્વ છે. આહાહા...! હમણા કાઢ્યું નહોતું? 'શ્રીમદ્'નું ભાઈએ કાઢ્યું હતું ને? 'શ્રીમદ્'માં ૨૩ મા વર્ષમાં છે. તીર્થંકર ભગવાન કહે છે કે, રાગ ન કરવો. તો પછી મારા પ્રત્યેનો રાગ તને કેમ? આમાં છે. છે? 'શ્રીમદ્'નું છે? આ 'શ્રીમદ્'નું છે? આ તો 'સમયસાર' છે. 'શ્રીમદ્'નું આ છે. આહાહા...! લ્યો. ૨૩ મું વર્ષ છે, હોં!

મુમુક્ષુ :- પહેલો ભાદરવો મહિનો.

ઉત્તર :- ૨૩ મું વર્ષ છે. આ આવ્યું. 'ઊંચનીચનો અંતર નથી સમજ્યા તે પામ્યા સદ્ગતિ' એટલું કરીને પછી લખ્યું. 'તીર્થંકરદેવે રાગ કરવાની ના કહી છે. રાગ હોય ત્યાં સુધી મોક્ષ નથી, ત્યારે આ પ્રત્યેનો રાગ તમને બધાને હિતકારક કેમ થશે?' અહીં તો આવું કહે છે. છતાં (લોકો) કહે કે, ભક્તિ કરવી અને એના રાગથી લાભ માને. અહીં આ કહે છે. આહાહા...! તીર્થંકરદેવે રાગ કરવાની ના કહી છે. રાગ હોય ત્યાં સુધી મોક્ષ નથી. ત્યારે આ પ્રત્યેનો રાગ તમને બધાને હિતકારક કેમ થશે? ભાષા તો (જુઓ)! દોઢ લીટી છે. ૨૩ મું વર્ષ છે. 'ચેતનજી'એ પૂછ્યું હતું એટલે એમાંથી તે દિ' નીકળ્યું. નીકળ્યું તાકડે વળી. આહાહા...! દેવ-ગુરુ ને શાસ્ત્ર એમ કહે છે કે, અમારા પ્રત્યેનો રાગ તને લાભ શી રીતે કરશે? આહાહા...! વીતરાગ માર્ગ. આ તો પરમાત્મ સ્વરૂપ વીતરાગ માર્ગ છે. એને પર પ્રત્યેના રાગથી લાભ થાય એ માન્યતા જ મિથ્યાત્વ છે. આહાહા...! છે?

'સર્વ પરદ્રવ્ય પ્રત્યે કરવામાં આવતો જે, રાગ તેના ત્યાગરૂપ સ્વભાવ...' તેના અભાવ સ્વભાવરૂપ સ્વભાવ છે. આહાહા...! ખરેખર તો આત્મામાં એક અભાવ નામનો ગુણ છે. એ અભાવ નામનો ગુણ રાગના અભાવ સ્વભાવરૂપે થવું તે તેનો ગુણ છે. આહા...! ૪૭ શક્તિમાં ૩૪ મી શક્તિ છે. આહાહા...! એ કર્મ ને રાગ રહિત થાય છે તે એને લઈને અહીં અભાવ નથી. એનો પોતાનો અભાવ નામનો ગુણ છે. આહાહા...! એથી તેને કર્મને રાગના અભાવ સ્વભાવરૂપે અભાવ ગુણને લઈને પરિણમે છે. આહાહા...! અભાવ શક્તિ છે ને? ભાવ, અભાવ (એવી) છ શક્તિ છે. ભાવ, અભાવ, ભાવઅભાવ, અભાવભાવ, ભાવભાવ, અભાવઅભાવ. આમ તો ભાવ બીજો એક છે પણ એ બીજી વાત છે. છ દ્રવ્યનું પરિણમન છે. વિકારનું છ કારકનું પરિણમન છે એનાથી રહિત એવો એનો ભાવ નામનો ગુણ છે. સમજાણું કાંઈ? અને એક ભાવ નામનો ગુણ એ છે, આહા...! કે પોતાના ભાવપણે પરિણમવું એ ભાવ નામનો ગુણ છે અને અભાવ નામનો ગુણ એ છે કે એનો સ્વતઃ સ્વભાવ

રાગરહિત પરિણમવું એ જ એનો અભાવ ગુણ છે. આહાહા...! સમજાણું કાંઈ?

ભાવના ત્રણ પ્રકાર છે, એમાં ૪૭ (શક્તિમાં), ભાઈ! એક ભાવ ઇ છે કે પોતાનો સદ્ભાવ છે તે પણ થવું એવો ભાવગુણ છે. અને એક અભાવ છે. પરના અભાવ સ્વભાવરૂપે પરિણમવું એનો અભાવ ગુણ છે પણ એક ભાવ એવો છે કે ષટ્કારકરૂપે વિકારપણે પરિણમે છે તેનાથી રહિતપણે પરિણમવું એવો ભાવ ગુણ છે અને એક ભાવ એવો ગુણ છે કે, પ્રત્યેક પર્યાય, દરેકમાં પ્રત્યેક પર્યાય તે કાળે થાય જ છે. એ ભાવ નામનો એક ગુણ છે. આહાહા...! ૪૭ શક્તિમાં (એવા) ત્રણ પ્રકાર છે. આહાહા...! શું કહ્યું ઇ?

એક ભાવ ગુણ એવો છે અંદર ભગવાનઆત્મામાં કે જેની દૃષ્ટિ(માં) ત્યાં દ્રવ્યના સ્વભાવનો સ્વીકાર થયો એને સમય સમયમાં અનંત ગુણની નિર્મળ પર્યાય પ્રગટ થાય જ. હું કરું તો થાય ને વિકલ્પ કરું તો થાય એ ત્યાં છે નહિ. આહાહા...! આવી વાતું હવે. સમજાણું કાંઈ? એ ભાવઅભાવ. એ રાગરહિતનો અભાવ નામનો ગુણ પોતાને કારણે રાગરહિત સ્વભાવપણે પરિણમે છે. રાગનો અભાવ એ રાગને કારણે નહિ પણ પોતાનો સ્વભાવ જ એવો છે કે રાગના અભાવ સ્વભાવરૂપે અભાવ ગુણ પરિણમે છે. અરે...! આવી વાતું. આહાહા...!

એ અહીં કહે છે કે, ‘સર્વ પરદ્રવ્ય પ્રત્યે કરવામાં આવતો જે, રાગ તેના ત્યાગરૂપ સ્વભાવપણું હોવાથી...’ જોયું? ત્યાગરૂપ સ્વભાવવાળું હોવાથી, અભાવ સ્વભાવવાળું હોવાથી. આહાહા...! ભગવાનઆત્માનું દ્રવ્ય જ સમક્રિતીને ખ્યાલમાં જે આવ્યું છે એ રાગના ત્યાગરૂપ સ્વભાવપણું હોવાથી ‘જ્ઞાની કર્મથી અલિપ્ત રહેવાના સ્વભાવવાળો છે.’ આહાહા...! ભારે વાત આ. ધર્મી જીવ એનો ધર્મનો સ્વભાવ, એના અભાવ સ્વભાવરૂપ છે. એથી તે રાગના ત્યાગના અભાવસ્વભાવરૂપ પરિણમન છે એનું. આહાહા...! આવું ઝીણું પડે એટલે શું થાય પણ? ‘મૂળ માર્ગ સાંભળો જિનનો રે.’ આવે છે ને ‘શ્રીમદ્’માં? મૂળ માર્ગ આ છે. આહા...! શું કહ્યું ઇ?

ધર્મીજીવ કર્મ મધ્યે રહ્યો હોવા છતાં પણ કર્મથી લેપાતો નથી. ‘કારણ કે સર્વ પરદ્રવ્ય પ્રત્યે કરવામાં આવતો જે, રાગ તેના ત્યાગરૂપ સ્વભાવપણું હોવાથી...’ આહા...! તેનો ત્યાગ એટલે અભાવસ્વભાવરૂપ ‘હોવાથી જ્ઞાની...’ રાગથી ‘અલિપ્ત રહેવાના સ્વભાવવાળો છે.’ આહા...! એ ધર્મી દ્રવ્યનું સ્વરૂપ જ એવું છે. ધર્મી દ્રવ્ય એવું જે ધર્મી તત્ત્વ, એની જેને દૃષ્ટિ થઈ તે ધર્મી દ્રવ્યને પરના રાગના અભાવ સ્વભાવરૂપે પરિણમવું અને પરથી અલિપ્ત રહેવાના સ્વભાવવાળો છે. રાગથી લિપ્ત થાય તેવા સ્વભાવવાળું એ દ્રવ્ય નથી. તેથી સમક્રિતી પણ પરના રાગથી લિપ્ત થાય એવો એ નથી. આહાહા...! સમજાણું કાંઈ? પછી. એ ધર્મીની વાત કરી.

‘જેમ લોખંડ કાઢવ મધ્યે પડ્યું થકું કાઢવથી લેપાય છે (અર્થાત્ તેને કાટ લાગે છે)...’ તમારે હિન્દીમાં જંક કહે છે. આહાહા...! એ લોઢાનો સ્વભાવ છે માટે. સોનાનો સ્વભાવ

કાદવમાં રહેવા છતાં તેને કાટ લાગતો નથી. એ આને લઈને છે. એમ લાઢું કાદવમાં પડ્યું છે ને લેપ (લાગે) એ તો લોઢાના સ્વભાવને લઈને છે. આહાહા..! ‘કાદવથી લેપાવાના સ્વભાવવાળું છે,...’ આહાહા..! ‘લોખંડ કાદવ મધ્યે પડ્યું થકું કાદવથી લેપાય છે (અર્થાત્ તેને કાટ લાગે છે) કારણ કે તે કાદવથી લેપાવાના સ્વભાવવાળું છે,...’ એ તો એનો પોતાનો સ્વભાવ છે, કાદવને લઈને નહિ. આહાહા..!

ભાવ નામનો ગુણ છે. એમાં કહે છે, ષટ્કારક વિકારપણે પર્યાય પરિણમે છે. જેની દષ્ટિ ત્યાં છે તે પોતાના ષટ્કારકે પરિણમે છે એ એનાથી લેપાય છે પણ જેની દષ્ટિ એના ઉપર નથી.. આહા..! અને આત્મદ્રવ્ય ઉપર છે તેમાં ભાવ નામના ગુણને લઈને એ ષટ્કારકની વિકૃતિના પરિણામથી અભાવરૂપે પરિણમવું એવો એનો સ્વભાવ છે. આહાહા..! આવો ધર્મ કેવો? ઓલી તો કેટલી આમ ધમાલ ચાલે. ભક્તિ કરો, પૂજા કરો, ફલાણું કરો, સંગીત લગાવો. અત્યારે ઇ ચાલ્યું છે. સંગીત.. સંગીતનું વજન. ‘વિદ્યાનંદ’ છે ને? સંગીત બનાવ્યું છે. અહીં આવ્યું છે ને? એક બેન લાવ્યા હતા. ‘વંદિત્તુ સવ્વ સિદ્ધે’ પણ એથી શું થયું? સંગીતમાં લગાવો. ત્રણસો રૂપિયા અહીં આપો તો તમને એ બધું મળશે. સંગીત એ તો બધો વિકલ્પ, રાગ છે. સંગીત સાંભળવું એ પણ રાગ છે. સંગીતમાં મજા આવી જાય આમ, બસ! ‘દેવલાલી’માં એ છે ને? ‘મુંબઈ’ પાસે. ત્યાં સંગીત લગાવે. ‘જે સ્વરૂપ સમજ્યા’ની એવી લગાવે આમ અંદર (કે) લોકોને આમ ધૂન ચડે. પણ એ તો રાગ છે. ભાઈ!

લોખંડ કાદવમાં પડ્યું છે તેથી તેને લેપ લાગે છે એમ નહિ. એ લેપ લોઢાનો જ સ્વભાવ છે. આહાહા..! ‘તેવી રીતે ખરેખર અજ્ઞાની કર્મ મધ્યે રહ્યો થકો...’ વિકારી પરિણામની મધ્યમાં દેખાય છે, વિકારી પરિણામથી લેપાય છે. આહાહા..! કેમકે એની દષ્ટિ ત્યાં છે. જેના દષ્ટિના અસ્તિત્વમાં વિકારનું જ અસ્તિત્વ ભાસે છે. તેથી તે અજ્ઞાની એવા કાર્યની મધ્યમાં પડ્યો લેપાય જ છે. એ તો પોતાને કારણે લેપાય છે, એમ કહે છે. એનો લેપાવાનો અજ્ઞાનીનો સ્વભાવ જ એ છે. આહાહા..!

‘કારણ કે સર્વ પરદ્રવ્ય પ્રત્યે કરવામાં આવતો જે રાગ...’ આહાહા..! ભગવાન ત્રિલોકનાથ પ્રત્યે કરવામાં આવતો રાગ. આહા..! અને વાણી પ્રત્યે પણ કરવામાં આવતો રાગ. ‘સર્વ પરદ્રવ્ય પ્રત્યે કરવામાં આવતો જે રાગ...’ આહાહા..! સર્વ દ્રવ્યમાં તો તીર્થકર અને તીર્થકરની વાણી પણ આવી કે નહિ? હેં? દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્ર આવ્યા કે નહિ? આહાહા..! ‘પરદ્રવ્ય પ્રત્યે કરવામાં આવતો જે રાગ તેના ગ્રહણરૂપ સ્વભાવવાળું...’ અજ્ઞાનીને તો એ રાગનું ગ્રહણ (કરવું) એવો જ એનો સ્વભાવ છે. આ લોઢાનો સ્વભાવ છે કાદવ મધ્યે, (એ) કાદવને કારણે નહિ. લોઢાના સ્વભાવને કારણે. એમ અજ્ઞાનીનો સ્વભાવ જ એ છે. રાગની એકતાપણે થવું એવો એનો સ્વભાવ હોવાથી અજ્ઞાની ‘કર્મથી લેપાવાના સ્વભાવવાળો છે.’ આહાહા..! બહુ ઝીણું.

વિકારના પરિણામના મધ્યમાં રહ્યો છતાં ધર્મી એનો સ્વભાવ એવો છે કે, તેનાથી પોતાને કારણે લેપાતો નથી અને અજ્ઞાની એવો છે કે એનો સ્વભાવ રાગની એકતાબુદ્ધિ વાળો હોવાથી તેને વિકારી પરિણામનો લેપ લાગી જાય છે. અજ્ઞાની કર્મથી લેપાવાના સ્વભાવવાળો છે, કહે છે. એ દ્રવ્યનો સ્વભાવ નહિ. આહાહા..! વિશેષ કહેશે...

(શ્રોતા :- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)